

EŽAMIJIET ANNWALI TAL-ISCOLA SEKONDARJA 2023

Direttorat għal Kwalità u Standards fl-Edukazzjoni
Taqsima tal-Assessjar Edukattiv

IT-TIELET SENA

STORJA (GENERALI)

HIN: Siegha u nom

Isem: _____

Klassi: _____

1. Ikteb VERU jew FALZ fil-kolonna l-vojta.

Sors A. Il-Port il-Kbir fi żmien il-Kavallieri.

1.1	Il-Kavallieri bdew jibnu l-Belt Valletta wara l-Assedju il-Kbir.	
1.2	Il-pjanta tal-Belt Valletta saret minn Mattia Preti.	
1.3	Is-Sacra Infermeria kien sptar għall-Kavallieri biss.	
1.4	Il-kwadru tal-Qtugħ ir-Ras ta' San Ġwann jinsab fil-Palazz.	
1.5	L-akwidott kien sar biex iwassal l-ilma fil-Belt Valletta.	
1.6	Forti Manoel inbniet biex thares il-Port ta' Marsamxett.	
1.7	Fi żmien il-Kavallieri l-popolazzjoni tal-Imdina naqset ħafna.	
1.8	L-Inkwizituru kellu l-Qorti tiegħu fil-Birgu.	
1.9	Il-Ġiżwiti fethu kullegġ għat-tagħlim fil-Belt Valletta.	
1.10	Il-Kavallieri tkeċċew minn Malta mill-Ingliżi.	

(Total 10 marki)

**2. Imla l-vojt f'dawn is-sentenzi billi tagħżel il-kelmiet minn dawn. HAMSA
mhux tajbin.**

s-swar	Sant'Jiermu	regolamenti	Glormu Cassar	San ġwan
il-Kbir	kummerċjali	Mandragg	Francesco Laparelli	San Pawl
il-bereġ	Xiberras	Bontadini	Mattew Callus	iż-Żgħir

Il-Belt Valletta nbniet fuq l-Għolja _____ bejn il-Port _____ u l-Port ta' Marsamxett. Fil-ponta tal-Belt reġġhet inbniet Forti _____ li kienet iġġarfet fl-Assedju l-Kbir. Il-Papa bagħat lill-perit _____ biex jagħmel il-pjanta tal-belt il-ġidida. Biex jgħinu hu kellu l-perit Malti _____. L-ewwel bini li tela' kienu _____ u l-bini riżervat għall-Kavallieri, bħall-Palazz tal-Granmasti, _____ u l-Knisja Konventwali ta' _____. Il-Kavallieri għamlu _____ dwar kif kellu jsir il-bini fil-Belt Valletta. Sal-1600 il-Belt Valletta kienet saret iċ-ċentru ammistrattiv u _____ tal-Gżejjer.

(Total 10 marki)

3. Hares sewwa lejn dawn is-sorsi u wara wieġeb il-mistoqsijiet dwar il-wirt tal-Kavallieri fil-Gżejjer Maltin.

Sors B. Il-Berġa ta' Kastilja

Sors C. It-Teatru Manoel

Sors D. Is-Sacra Infermeria

Sors E. Il-Kon-Katidral ta' San ġwann

3.1 Semmi **żewġ** binjet fil-Belt Valletta, barra dawn li jidhru fl-istampi, li huma wirt il-Kavallieri?

(a) _____ (b) _____

3.2 (a) X'użu kllu l-bini ta' sors B fi żmien il-Kavallieri?

_____ (1)

(b) X'użu għandu llum il-bini ta' sors B? _____ (1)

3.3 (a) Il-bini li jidher f'sors Ĉ nbena fis-seklu (16, 17, 18, 19). Aqta' sinjal taħt it-tajba. (1)

(b) X'użu għandu dan il-post illum?

_____ (1)

3.4 (a) X'użu kllu l-bini ta' sors D fi żmien il-Kavallieri? _____ (1)

(b) Kif inhu magħruf illum dan l-istess bini? _____ (1)

(c) Għal xiex qed jintuża dan il-bini illum?

_____ (1)

3.5 Sors E hu pittura ta' żmien il-Kavallieri.

(a) Għalhekk huwa sors **primarju** jew **sekondarju**? Agħmel sing taħt it-tajba. (1)

(b) F'dan il-bini hemm ġafna teżori tal-arti ta' żmien il-Kavallieri. Semmi tnejn minnhom.

_____ (2)

3.6 X'użu għandu llum għall-ekonomija tal-pajjiż il-wirt li ġallew il-Kavallieri?

_____ (2)

(Total 14-il marka)

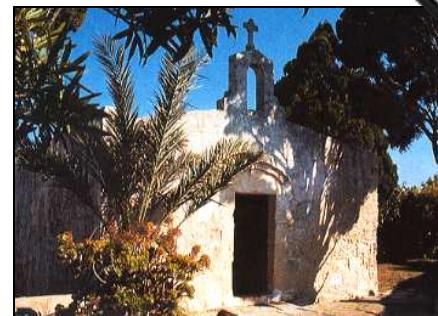
4. Wiegeb dawn il-mistoqsijiet dwar bliet u rhula qodma fil-Gżejjer Maltin.

Sors F Triq f'raħal antik Malti

Sors G Niċċa

Sors G Il-Kappella ta' Hal Millieri

4.1 Liema **erba'** affarijiet minn dawn issib fil-qalba tar-raħal antik Malti? Aqta' sinjal taħthom.

(a) lukanda	(b) qasam tad-djar	(c) zuntier	(d) knisja parrokkjali
(e) supermarket	(f) niċċa	(g) fabbriki	(h) każin tal-banda
- (4)

4.2 Liema **erbgha** minn dawn l-irħula kienu digħi rħula-parrocċi fi żmien il-Kavallieri?

(a) Mosta	(b) Żurrieq	(c) Marsa	(d) Buġibba	(e) Msida	(f) Hal Luqa	(g) Rabat
- (4)

4.3 X'vantagg kellhom it-toroq u l-isqaqien imserpa fl-irħula u l-ibliet antiki tal-Gżejjer Maltin?

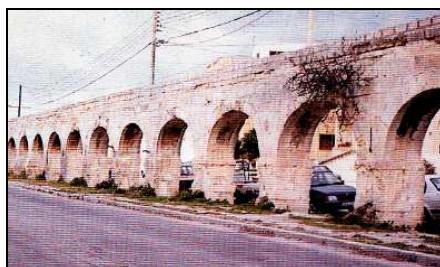
_____ (2)

4.4 Xi ħjiel jagħtuna fuq il-ħajja tal-Maltin l-ghadd kbir ta' niċċeč u kappelli fl-irħula u l-ibliet antiki?

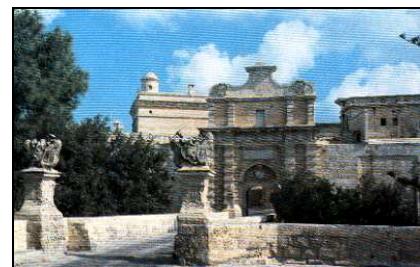
_____ (2)

(Total 12-il marka)

5. Wiegeb dawn il-mistoqsijiet dwar it-tmexxija ta' Malta mill-Kavallieri.

Sors GH

Sors H

- 5.1 (a) Sors GH juri (*l-arkati, l-akwidott, il-mini*) li wassal l-ilma mill-inħawi ta' (*l-Imġarr, Mosta, l-Imgarr*) għall-Belt Valletta.
- (b) Sors H juri l-bieb (*tal-Birgu, tal-Belt Valletta, tal-Imdina*) li sar mill-arkitett Mondio, stil (*klassiku, modern, barokk*).

5.2 Wieġeb billi tagħmel sing taħt it-tweġiba t-tajba:

- (a) Il-mexxej tal-Kavallieri f'Malta kien (*il-Gvernatur, il-Granmastru, il-Vičirè*). (1)
- (b) Ligi fi żmien il-Kavallieri kienet tissejjah (*bandu, dokument, manuskrift*). (1)
- (c) Il-flotta tal-Ordni kienet magħmula minn **tnejn** minn dawn il-bċejeċċ tal-baħar: *kajjik, katamaran, vaxxell, jott, skuna, galera*. Aqta'sinjal taħt it-tajbin. (2)
- (d) Normalment, il-Granmastru kien joqgħod fil-Palazz (*Verdala, ta' San Anton, tal-Belt Valletta*). (1)

5.2 Aqta'sing taħt tliet ġrajjiet importanti li seħħew fi żmien il-Granmastru Manoel Pinto:

- (a) twaqqfet l-Università ta' Studji minflokk il-Kulleġġ tal-Ġiżwiti
 (b) il-Konfoffa tal-Ilsira
 (c) l-Irvell tal-Qassisin
 (d) ir-restawr tal-Imdina
 (e) il-bini ta' faċċata ġidida għall-Berġa ta' Kastilja
 (f) il-bini tat-Teatru Manoel (3)

(Total 12-il marka)

6. Hares lejn dawn is-sorsi u wara wieġeb il-mistoqsijiet dwar ir-Rivoluzzjoni Franċiża u l-hakma tal-Franċizi f'Malta.

6.1 Hares sewwa lejn is-sorsi u wara wieġeb il-mistoqsijiet dwarhom.

Sors H
Napuljun Bonaparti

Sors I
Lwiġi XVI

Sors J
Robespierre

- (a) Min kien imexxi Franza qabel ir-Rivoluzzjoni? _____
- (b) Min kien sar dittatur matul ir-Rivoluzzjoni? _____
- (c) Min kien għamel lilu nnifsu Imperatur Franciż? _____ (5)

6.2 X'tip ta' gvern kellha Franza qabel ir-Rivoluzzjoni tal-1789? Agħmel sing taħt it-tajba.

- (a) repubblika (b) demokrazija (c) monarkija (d) imperu (1)

6.3 Liema sezzjoni (parti) tal-poplu Franciż kien:

- (a) favur ir-Rivoluzzjoni? _____ (1)
- (b) kontra r-Rivoluzzjoni? _____ (1)

6.4 Liema minn dawn kienu **kawża** jew **effett** tar-Rivoluzzjoni Franciża? Ikteb **Kawża** jew **Effett** fil-kolonna l-vojta. Ftakar li **kawża** ssir **QABEL** il-ġraffa u **effett** hi xi ħaġa li tkun saret **WARA** l-ġraffa.

	Ġraffa	Kawża jew Effett
(a)	It-tnejħħija tas-sistema fewdali fi Franza	
(b)	Id-Dikjarazzjoni tad-Drittijiet tal-Bniedem	
(c)	Il-poter assolut tar-re	
(d)	Il-qtil tar-re Lwiġi XVI	
(e)	It-taxxi ibsin u ingħusti fuq il-bdiewwa Franciżi	

(5)

6.5 L-ideat u l-bidliet tar-Rivoluzzjoni nfirxu f'pajjiżi oħra fl-Ewropa. Liema minn dawn jafu l-bidu tagħhom fi żmien din ir-Rivoluzzjoni? Ikteb **VERU** jew **FALZ** fil-kolonna l-vojta.

(a)	In-nobbli tilfu l-artijiet tagħhom fl-Ewropa kollha.	
(b)	Kulħadd sar indaqqs quddiem il-ligi.	
(c)	Il-fqar kisbu d-dritt tal-vot.	
(d)	Hafna pajjiżi Ewropej neħħew il-monarkija biex saru repubblika.	
(e)	It-taxxi bdew jingħabru b'mod iżjed ġust.	

(5)

- 6.6 Qabbel Kolonna A ma' Kolonna B billi tikteb numri minn 2 sa 7. L-ewwel war mogħtija bħala eżempju.

1	General Vaubois		kelma oħra flok ‘assedju’
2	Ferdinand von Hompesch		tibdil fil-liġijiet tal-pajjiż
3	Alexander Ball		General Franċiż li keċċa l-Kavallieri minn Malta
4	Dun Mikiel Xerri		l-ahħar Granmastru tal-Kavallieri f'Malta
5	Napuljun Bonaparti	1	Gvernatur Franċiż ta' Malta
6	riformi		Kaptan Ingliż li għen lill-Maltin kontra l-Franċiżi
7	imblokk		patrijott Malti li nqatel mill-Franċiżi

(6 marki)

(Total 22 marka)

7. Aġħżel WAHDA minn dawn it-temi u ikteb fit-tul dwarha.

- 7.1 (a) Il-Kavallieri kif kienu jħarsu l-Gżejjer Maltin kontra t-Torok?
 (b) X'tip ta' fortifikazzjonijiet, fortizzi u torrijiet bnew?
 (c) Kif gawdew il-Maltin bil-bini ta' dawn il-fortifikazzjonijiet?
 (d) X'qed jagħmel il-Gvern biex dawn il-fortifikazzjonijiet ikunu mħarsa sew? (5 x 4 = 20)
- 7.2 Ikteb dwar l-għixien tal-Maltin taħt il-ħakma tal-Kavallieri billi tagħżel **erbgħa** minn dawn:
 (a) il-qoton (b) is-sibi (c) l-industrija tal-bini (d) it-tagħlim (e) is-saħħa (f) l-Inkwiżizzjoni.
 (5 x 4 = 20)
- 7.3 (a) Iddeskrivi l-ġrajjet ewlenin tal-waqgħa tal-Gżejjer Maltin f'idejn il-Franċiżi f'Ġunju 1798.
 (b) Għaliex il-ħakma tal-Franċiżi fuq il-Maltin damet biss sentejn? (10 x 2 = 20)
- 7.4 Ikteb paragrafu qasir fuq **erbgħa** minn dawn il-persunaġġi fl-istorja ta' Malta taħt il-Kavallieri:
 (a) Ġlormu Cassar
 (b) Dun Gaeten Mannarino
 (c) Manoel Pinto
 (d) Dun Mikiel Xerri
 (e) Alof de Wignacourt
 (f) Ferdinand von Hompesch (5 x 4 = 20)
- (Total 20 marka)**

